

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF VAN DE MEERLESEWEG 6 TOT EN MET 10 TE MEER

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 477

Rapport opgemaakt door: Irene Jansen

Derbystraat 55

9051 Gent

december 2017

Dossiernr. 21234.R.01

OE: 2017D30

Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief van de Meerleseweg 6 tot en met 10 te Meer

Auteurs

Irene Jansen

Projectnummer

- 21234 (intern)
- 2017D30 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, december 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 477

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	20/07/2017	Interne draft
v1	28/08/2017	Externe draft / definitieve versie
v2		Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
Director	Patrick Hambach

Inhoud

	Programma van maatregelen.....	6
1	1.1 Administratieve gegevens	6
	1.2 Afbakening onderzoeksgebied	6
	1.3 Aanleiding voor het onderzoek	8
	1.4 Gemotiveerd advies.....	8
2	2 Prospectie met ingreep in de bodem	10
	2.1 Afweging onderzoeksstrategie	10
	2.2 Onderzoekstechnieken en doel.....	11
	2.3 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code Goede Praktijk.....	12
	2.4 Competenties uitvoerders.....	12
	2.5 Raming timing en kostprijs	12
	2.6 Risicofactoren	12
	2.7 Randvoorwaarden	13
	2.8 Archeologisch ensemble.....	13
3	3 Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	14
4	4 Bibliografie.....	15
	4.1 Literaire bronnen.....	15

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Ligging studiegebied. Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2017)	7
Figuur 2: Ligging studiegebied. GRB met aanduiding studiegebied (bron: Geopunt 2017).....	7
Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: CadGIS 2017)	Fout!
Bladwijzer niet gedefinieerd.	
Figuur 4: Mogelijke WO I structuren op basis van de bureaustudie met aanduiding van het studiegebied op een ortholuchtfoto, kleur, 2013-2015 (Geopunt 2017)	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Figuur 6: Proefsleuvenplan met aanduiding van het studiegebied op een ortholuchtfoto, kleur, 2013-2015 (Geopunt 2017)	12

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

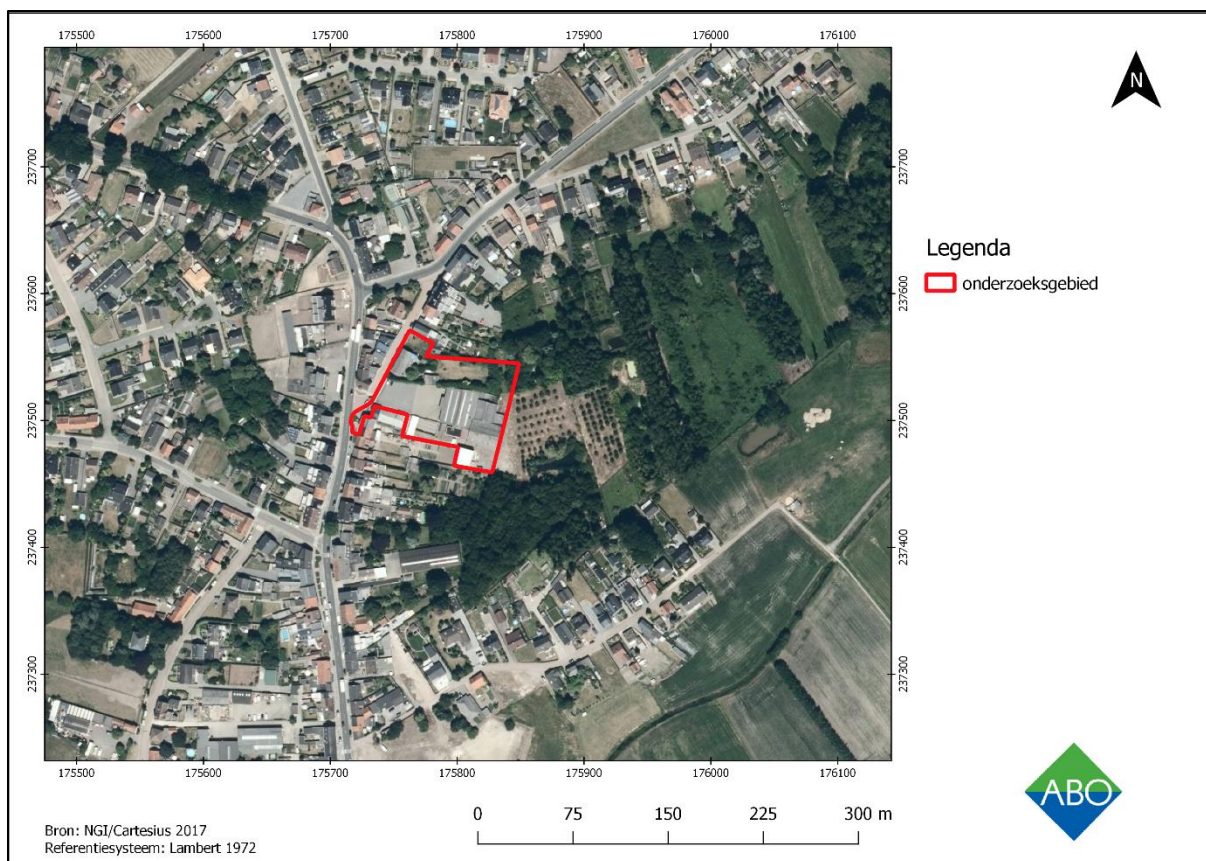
1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

1

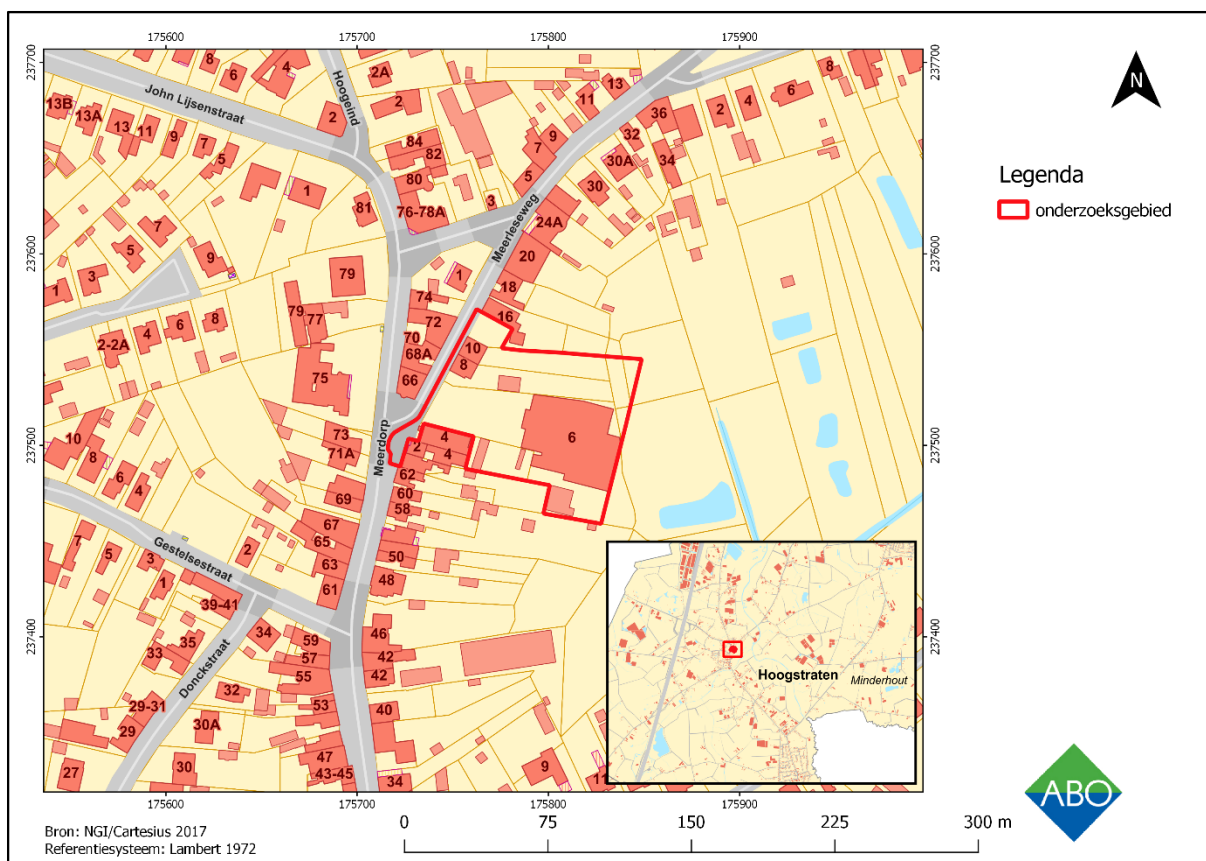
Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017G48
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Meerleseweg 6 tot en met 10
- postcode :	2321
- fusiegemeente :	Hoogstraten
- land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	NW: 175764, 237569 NO: 175836, 237555 ZW: 175733, 237511 ZO: 175846, 237455
Kadaster	
- Gemeente :	Hoogstraten
- Afdeling :	3
- Sectie :	C
- Percelen :	203K; 204H; 186C; 200A; 205K; 209S
Onderzoekstermijn	december 2017
Thesauri	Bureauonderzoek, Meer, Hoogstraten, Middeleeuwen

1.2 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

De grenzen van het onderzoeksgebied komen overeen met de grenzen aan de ingreep in de bodem. Op deze percelen zal een bodemingreep plaatsvinden: 200A2; 203K; 204H; 186C (partim); 186D (partim); 185 (partim); 205K; 209S.

Figuur 1: Ligging onderzoeksgebied. Orthofotomozaïek (middenschalige zomeropnamen, kleur 2015) met aanduiding onderzoeksgebied (rood) (bron: Geopunt 2017)

Figuur 2: Ligging onderzoeksgebied. GRB met aanduiding onderzoeksgebied (rood) (bron: Geopunt 2017)

1.3 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de opdrachtgever in functie van een stedenbouwkundige vergunning voor de geplande bouw van een ondergrondse parkeergarage, een aantal gezinswoningen, appartementen en winkelruimtes binnen het onderzoeksgebied aan de Meerleseweg.

Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² overschrijdt buiten een archeologische zone (bodemingreep onderzoeksgebied: 7400m²), moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van bureauonderzoek.

De opmaak van deze nota gebeurt conform de 'Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen' (2015) en de door het Agentschap Onroerend Erfgoed verspreide bijkomende richtlijnen.

1.4 GEMOTIVEERD ADVIES

Uit de resultaten van het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied een matig tot hoog archeologisch potentieel heeft. Een vervolgonderzoek wordt bijgevolg aangeraden om volgende redenen:

- 1) Het potentieel van het terrein voor het aantreffen van vondsten, sporen en/of structuren uit met name de middeleeuwen is aanwezig. De recente verstoring binnen het onderzoeksgebied is moeilijk in te schatten en zodoende kan er mogelijk archeologie aangetroffen worden.
- 2) Bij het aantreffen van archeologie is het potentieel tot kennisvermeerdering hoog. Omdat het onderzoeksgebied aan de rand van de historische dorpskern ligt, kan dit onderzoek veel toevoegen aan de kennis over middeleeuws Meer. Ook uit eerdere perioden kunnen vondsten aangetroffen worden. De landschappelijk ligging van het onderzoeksgebied aan de rand van de beekvallei, maakt het gebied archeologisch zeer interessant voor onderzoek naar de steentijden tot en met de Nieuwe tijd.
- 3) De grote impact van de geplande werken op de bodem. Een groot deel van het onderzoeksgebied wordt hierbij geroerd tot op een diepte die mogelijk aanwezige archeologische sporen in gevaar brengt.

De aan- of afwezigheid van relevante archeologische vondsten, sporen en/of structuren kon echter niet volledig worden vastgesteld noch volledig worden uitgesloten op basis van bureauonderzoek. Een onderzoek met ingreep in de bodem is bijgevolg noodzakelijk. In dit uitzonderlijk geval wordt gebruik gemaakt van de uitzonderingsprocedure met een gemotiveerde advisering en motivering (Cf. art. 5.4.5 Onroerend Erfgoeddecreet, art. 5.1.2 van de Code Van Goede Praktijk):

Zoals vermeld in artikel 5.4.5 van het Onroerend Erfgoed decreet is het:

"...in uitzonderlijke gevallen niet mogelijk of opportuun om reeds ingrepen uit te voeren op het terrein. Daarom kan de erkende archeoloog uitzonderlijk voorstellen het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas uit te voeren na het verkrijgen van de vergunning." (art. 5.4.5 Onroerend Erfgoed Decreet 2016)

Bijvoorbeeld wanneer het:

*...onmogelijk is om het terrein te onderzoeken wanneer dit **nog bebouwd is** of de initiatiefnemer nog niet de zakelijke rechthouder is, of de ingrepen plaatsvinden in een waardevol gebied waar eerst andere sectorale afwegingen gemaakt dienen te worden.*

Het terrein is nog grotendeels bebouwd. Dit heeft als gevolg dat een onderzoek met ingreep in de bodem op het terrein pas **in uitgesteld traject** mogelijk is. Het veldwerk zal ingepland worden, na de sloop van de huidige bebouwing.

2 PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

2.1 AFWEGING ONDERZOEKSSTRATEGIE

Een grondige landschappelijke en archeologische analyse wijst uit dat er ter hoogte van het terrein sporen en/of vondsten te verwachten zijn van steentijd tot en met nieuwe tijd activiteiten. Vooral activiteiten die aan de rand van een beekvallei plaatsvinden, kunnen in het onderzoeksgebied plaatsgevonden hebben. Vanaf de middeleeuwen is er grote kans op bewoning en vanaf eind 18^e eeuw heeft er zeker bewoning in het onderzoeksgebied plaatsgevonden. Daarnaast kunnen er sporen aangetroffen worden van militaire activiteiten tijdens de slag bij Hoogstraten in 1814.

Rekening houdend met de aard van de te verwachten resten wordt er geopteerd voor een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven. met name de mogelijkheid om snel een terreindekkend overzicht te krijgen in de spreiding, aard, datering en bewaring van de aanwezige sporen. Daarnaast kunnen de resultaten van het bureauonderzoek ook getoetst worden aan de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Er werd hierbij niet gekozen voor landschappelijk boren noch geofysische prospectie. Deze methoden zijn weliswaar uitstekend geschikt om landschappelijke informatie te genereren maar geven geen enkel inzicht in de aard en datering noch bewaringstoestand van de sporen. Hoewel het een snelle methode zou zijn om plaatselijk de verstorendheid van de bodem vast te stellen is het kosten-baten sneller en duidelijker om direct ook inzicht in eventuele sporen te krijgen. Indien er landschappelijk geboord zou worden is de kans erg groot dat er daarop alsnog proefsleuven moeten worden uitgevoerd. Proefsleuven geven direct zowel de landschappelijke als de archeologische informatie.

Er werd hierbij niet gekozen voor een proefputtenonderzoek. Hoewel deze methode uitermate geschikt is om sites met een complexe stratigrafie (vb. stadscontext) te onderzoeken, is deze methode minder geschikt om een terreindekkend overzicht te krijgen van het studiegebied. Gezien de omvang van het studiegebied (ca. 7400m²) en de rurale context alsook de geringe diepte van het archeologisch niveau (geschat tussen -0.40 à -0.80cmMV) voldoet deze methode niet aan de onderzoekscriteria.

Hoewel de kans op steentijd in het onderzoeksgebied aanwezig is, werd niet geopteerd voor verkennende en of waarderende boringen. Door de gekende bewoningsgeschiedenis vanaf de Nieuwe tijd is de kans dat steentijdvondsten zich binnen het onderzoeksgebied nog *in situ* bevinden erg klein. Daarnaast was het onderzoeksgebied in de steentijd waarschijnlijk erg nat voor bewoning. Mocht in het proefsleuvenonderzoek naar voren komen dat hier zich toch een interessante steentijdsite bevindt, dan kan het vervolgonderzoek hier op aangepast worden.

De geplande werken zullen een impact hebben op de archeologische lagen van het bodemarchief. Het doel van dit onderzoek zal succesvol zijn bereikt als op basis van een representatieve sampling (*de facto* 12.5% oppervlakte) van het terrein door middel van proefsleuven voor het volledige terrein volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Zijn er nog archeologische vondsten, sporen en/of structuren aanwezig? Indien ja, wat is de interpretatie en datering van deze resten?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen en/of structuren?
- Stemmen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overeen met de resultaten van de bureaustudie?
- Welke archeologische niveaus zijn er aanwezig binnen het studiegebied?

- Op welke diepte bevindt het archeologisch niveau zich? Kan de diepte van het archeologisch vlak op basis van de bodemkaart geverifieerd worden?
- Tot op welke diepte is het bodemarchief verstoord?
- Kan er een link gelegd worden met andere opgravingen en vondsten in de regio?
- Welke zones komen in aanmerking voor vervolgonderzoek?

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen zal de erkend archeoloog eventueel verder vlakdekkend onderzoek sturen.

2.2 ONDERZOEKSTECHNIKEN EN DOEL

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (CGP 8.6.). De proefsleuven worden overeenkomstig de aangetroffen sporen en structuren aangelegd in verschillende niveaus tot op de natuurlijke bodem en worden dan ook beschouwd als een beperkte opgraving. Er zal niet dieper gegraven worden dan de geplande bodemingrepen. De oriëntatie van de proefsleuven is mee met het landschap en de percelen. Op deze manier kan het meest inzicht verkregen worden in de spreiding, aard en bewaring van de sporen en/of structuren en kan daarnaast goed vastgesteld worden wat de huidige verstoring van het onderzoeksgebied is.

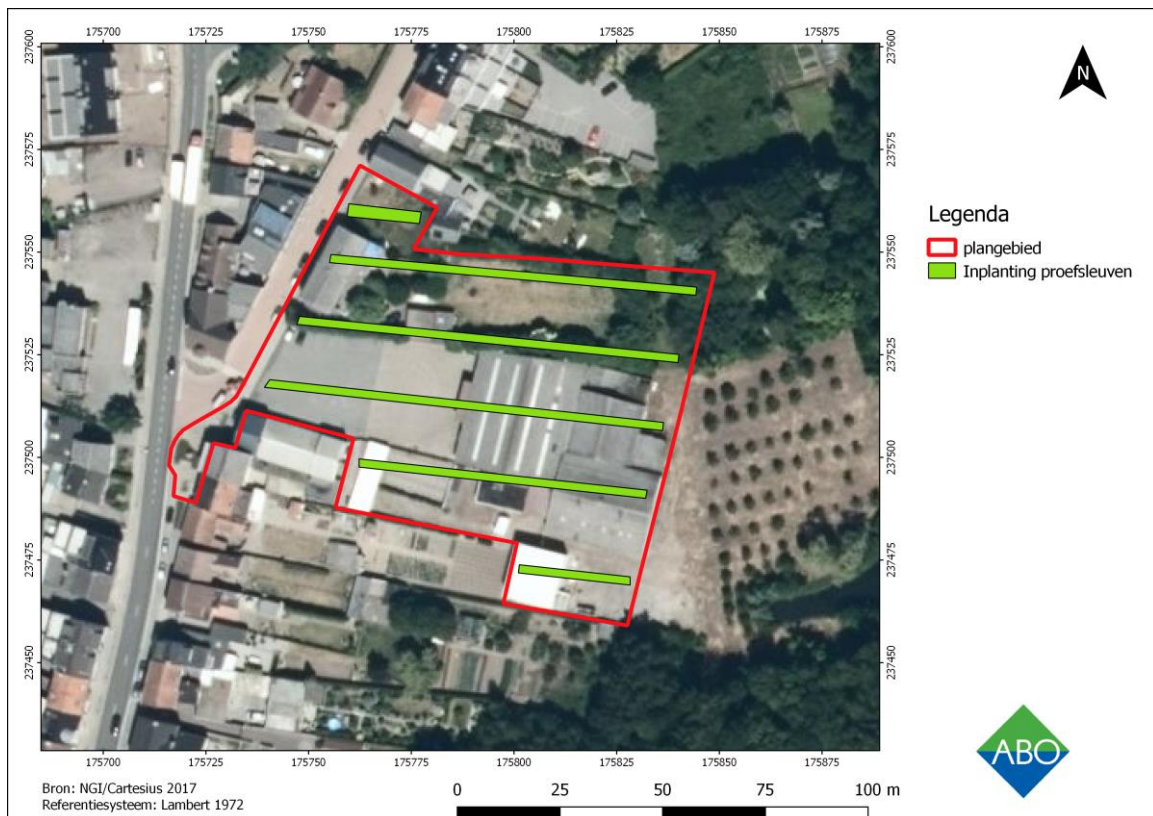
De sleuf wordt aangelegd tot op het hoogst gelegen archeologisch vlak. Hierbij wordt een kraan met tandeloze kraanbak (bakbreedte 1.8m), begeleid door een erkend archeoloog. Deze zal er tevens op toezien dat aangetroffen sporen worden geregistreerd conform CGP teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren.

De sleuven zullen een breedte van 2m hebben en op een tussenafstand van 15m worden geplaatst (middenpunt tot middenpunt). Waar nodig zullen deze aangevuld worden met kijkvensters zodat een goed overzicht verkregen wordt van aangetroffen sporen. Op die manier wordt een conventionele dekkingsgraad van 12.5% bereikt met ca. 10% sleuven en 2,5% kijkvensters (conform CGP).

De sleuven zullen opgeschaafd worden om een duidelijk inzicht in de horizontale spreiding van de sporen te verkrijgen. Vervolgens zal het grondplan worden opgemeten en later ingetekend worden in GIS. Alle aangetroffen sporen zullen genummerd, ingemeten, gecoupeerd en ingetekend worden (conform CGP).

Alle aangetroffen sporen en structuren worden geregistreerd overeenkomstig de bepalingen van de CGP. De aanleg van de proefsleuven gebeurt met een kraan met tandeloze dieplepelbak, onder begeleiding van een erkende archeoloog. Hier wordt rekening gehouden met veiligheid. Alle putwandprofielen worden opgeschoond en het meest relevante profiel wordt geregistreerd overeenkomstig de CGP, teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent de aard, bewaring, stratigrafie en datering te bekomen.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden.

Figuur 6: Proefsleuvenplan op een ortholuchtfoto, middenschalige zomeropnamen kleur 2015 (Geopunt 2017)

2.3 VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE GOEDE PRAKTIJK

Er zijn geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code Goede Praktijk.

2.4 COMPETENTIES UITVOERDERS

In het kader van het onderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met meerperiodensites en beiden beschikken over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek. Gedurende het veldwerk dient een aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein.

2.5 RAMING TIMING EN KOSTPRIJS

De raming houdt geen rekening met de prijs voor een kraan of werfinrichting

- Veldwerk: 2500 euro
- Rapportage: 3500 euro

2.6 RISICOFACTOREN

De belangrijkste risicofactoren zijn enerzijds de fysieke veiligheid tijdens het opgraven van de zones. Hier gaat het om de technische bedreigingen door het gehanteerde materiaal (groot en klein), alsook de fysieke bedreigingen die kunnen optreden bij diepe kuilen, inkalvingen,... Een risicoanalyse opgemaakt met de aannemer en een veiligheidscoördinator proberen dergelijke dreigingen uit te sluiten door alternatieven en veiligheidsmaatregelen op te stellen.

Anderzijds kunnen ook de archeologische sporen bedreigd worden, dit in grote mate door de ligging en gebrek aan sociale controle wanneer er niet gewerkt wordt. Op dat vlak zal er voor gezorgd worden dat het een afgesloten werf is door middel van afgesloten verankerde herashekken. Tevens zullen steeds belangrijke sporen afgedekt en onttrokken aan het oog worden, of afgewerkt op de dag zelf zodat ze geen slachtoffer kunnen worden van nachtelijk vandalisme. Hierbij wordt ook het weer gemonitord en eventuele maatregelen genomen.

2.7 RANDVOORWAARDEN

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem maximaal de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk benaderd. Indien nodig worden kwetsbare sporen afgedekt met waterdoorlatende doek.

2.8 ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Het archeologisch ensemble bestaat uit het geheel van archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten. Zowel het digitale als materiële ensemble zal, conform de CGP, tijdelijk bewaard worden in het depot van de afdeling archeologie van ABO nv te Gent. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de rapportering, zal het archeologisch ensemble door de erkende archeoloog worden overgedragen aan de eigenaar, het erkende onroerenderfgoeddepot of de door de eigenaar bepaalde andere bewaarplaats (CGP 31.1). Dit zal in onderling overleg met de opdrachtgever gebeuren.

3 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		12 december 2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		12 december 2017
Anouk Van der Kelen	Senior Archeoloog / Projectmanager		12 december 2017

4 BIBLIOGRAFIE

4.1 LITERAIRE BRONNEN

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017.

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 4 december 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 4 december 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 4 december 2017).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2017.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 4 december 2017).

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.